

Szentháromság ünnepe után 4. vasárnap

► Lk 6,36–42

Az irgalmasság Atyja

A vasárnap jellege

Jánossy Lajos: „A régiek az *irgalmasság vasárnapjának* is nevezték az ősi evangéliumról (Lk 6,36–42), amelyben Krisztus Urunk a mennyei Atya irgalmasságára hivatkozva inti a *megváltottak* – megkegyelmezett bűnösök – gyülekezetét: »*legyetek irgalmasak – ne ítéljetez – megbocsásatok!*«” (JÁNOSY 2008, 46–47. o.)

Amit a textusról tudni kell

Lukács síksági beszédének (Lk 6,20–49) nevezik azt az összefüggő Jézusi tanítást, amely Máté Hegyi beszédének felel meg, hiszen Lukácsnál Jézus a hegyről lejöve mondta el ezeket a beszédeket. Anyaga nagy mértékben átfedésben van a Hegyi beszéddel, ezért feltehetőleg a Q forrásból származik. A beszédnek három része van: bol-

dog- és jajmondások (20–26), buzdító tanítások (27–38), metaforák, hasonlatok (39–49).

36. vers: Ez a vers a kulcsmondata az előző szakasznak is (ellenség szeretete) és a következő szakasznak is (ítéletmentes megbocsátás). Jézusnál az irgalmasság végső indoka: mert az Atya is ilyen. Ha a tanítványok (az Atya gyermekei) közelebb szeretnének kerülni Istenhez, akkor hasonlónak kell válniuk hozzá. Érdemes itt behozni a 35. vers gondolatát (bár nincs benne textusunkban): „...nagy lesz a jutalmatok, a Magasságos fiái lesztek.” Pont azért fognak a tanítványok Isten gyermekeivé válni, hogy irgalmasok, így az irgalmasságuk jutalma: maga a szoros és bensőséges kapcsolat az Atyával, akihez közelebb kerülnek az irgalmasságukkal.

37–38. vers: Két negatív és két pozitív felszólítás. Az irgalmasság cselekedeteinek kibontása. Mind a négy esetben párban állnak az igék: egy felszólítás és egy passzív igealak. A passzív igealakok Isten cselekvésére utalnak (passivum divinum). Nemcsak az az általános szabály érvényesül, hogy a cselekvő azt kapja vissza a többi embertől, amit ad, hanem ennél sokkal fontosabb Isten viszonzása, aki előtt semmi nincs rejtve.

40. vers: Máté esetében ez a jézusi mondat arra utal, hogy a tanítványokat is üldözni fogják. (Mt 10,24). Lukácsnál Jézus ítéletmentes életformát ír elő a tanítványoknak. (Még saját hóhérai fölött sem mondott ítéletet.)

41–42. vers: Jézus nem „tiltja”, hogy a másíknak próbáljunk segíteni a szálkát kivenni, pusztán felhívja a figyelmet a meglévő gerendákra.

A perikópa megértése

Az irgalmasság olyan szó, amelyet rengeteget használunk, de közel sem egyértelmű a jelentése. Textusunk segít az irgalmasság fogalmának kibontásában. Lukács szerkesztése alapján fontos részei: a másik ember szeretete (egészen az

ellenségekig fokozva), a másik ember el nem ítéltése, a megbocsátás és a nagylelkű adakozás. Külön érdekes számomra, hogy Lukács összekapcsolja a másik ember el nem ítéltését, a megbocsátást és a másik javára való adakozást. Vajon a való életben is összekapcsolódnak ezek a folyamatok? Azzal tudok nagylelkű lenni, akire nem ítélettel tekintek?

Ha van olyan lelki betegség, amelyre a vallásos emberek különösen hajlamosak, az az ítékezés. Vallásos emberként elhívásunk van arra, hogy küzdjünk bűneink ellen, törekedjünk a minőségi életre, és ezek a belső harcok könnyen kegyetlenné tesznek bennünket az emberi hibák és bűnök (és gyakran a bűnös emberek) ellen. Időnként sokkal kevesebb elfogadással, irgalommal tudunk bűnös emberek felé fordulni, mint a világi emberek, akik nem élnek meg olyan élesen a bűn elleni harcot.

„Isten elsősorban nem úr, uralkodó vagy bíró, hanem atya, és pedig olyan, amilyen ritkán adódik az emberek között: szigorúság és keménység nélküli atya. Nem az igazságosság szigora vezérli őt, hanem a könyörület (oiktirmosz); nem jogait igyekszik érvényre juttatni, hanem elsősorban gyermekei gyengeségére és törekenységére van tekintettel. A gonosztevő nem bosszantja őt, miként a beteg sem bosszantja az orvost, hanem segítségnyújtásra serkenti.” (SPINETOLI 1996, 246. o.)

Igehirdetési vázlat

Azt gondolom, az egyik legnagyobb veszély, amely fenyeget minket a következő vasárnapon, hogy saját prédikációnk negatív illusztrációjává válunk. Azokat fölényesen elítéljük a szószék magasztáról, akik elítélnek másokat, és arról felszínes módon moralizálni, hogy a moralizálás rosszdolog, komoly csapda, amelybe könnyű beleesni. Talán ettől a veszélytől is a 36. vers mondanivalója tud minket megvédeni: meglátni azt, hogy Isten az irgalmasság Atyja, forrása, így a mi irgalmasságunk

ságunk nem előírt teljesítmény, hanem az isteni kegyelem visszatükrözése, Krisztus-követésünk újabb próbálkozása.

Szemléletesnek tartom a 2017-es előkészítőben D. SZEBIK Imre igehirdetési vázlatát (2017, 235. o.), ahol az ítéletmentességet a gondolati irgalmassággal, a megbocsátást a szóbeli irgalmassággal, az adakozást a tetteles irgalmassággal kötötte össze, és így építette fel az igehirdetést.

Mi fán terem az irgalmasság?

Ki tudná megfogalmazni magában röviden, hogy mit jelent ez a szó: irgalmasság? Nem tudom, kinek hogyan sikerült, de talán nem is olyan könnyű feladat. Sőt feltételezem, hogy ha meghallgatnánk most egymást, egészen eltérő válaszokat kapnánk. Nem biztos, hogy egymásnak ellentmondókat, inkább egymást kiegészítőket, hiszen az irgalmasságnak rengeteg oldala van. Jézus mai alapigénkben az irgalmasság három arcát hozza elénk.

Az irgalmasság egyik arca: az ítéletmentesség

„Az ember azt látja, ami a szeme előtt van – Isten viszont azt, ami a szívekben rejlik.” (1Sám 16,7) Mi, emberek mégis milyen gyorsak vagyunk abban, hogy miután a másikat egy-két pillanatig szemléltük, ítéletet mondjunk a tetteire, szavaira, akár egész személyére, ráadásul nemcsak ideiglenesen, hanem örök érvényűen. Különösen akkor, ha az a másik ember másmilyen, mint mi. Máshogy beszél, máshogy öltözködik, más országból jött, más milióhoz tartozik, és máris elvesztettük az együttérzés képességét. Már nem látjuk az ő emberi mélységét, összetettségét, küzdelmeit, szenvedéseit, csak valakit, aki felett gyorsan ítéletet mondhatunk. Csak egy eszköz, amellyel újból megerősíthetjük saját önértékelésünket.

Az irgalmasság másik arca: a megbocsátás

Jézus nemcsak passzív irgalmasságot mutatott az ő tanítványainak, hanem aktívát is. Nemcsak arra hív minket, hogy ne ítéljük el a másikat, hanem

arra is, hogy építsük a kapcsolatot vele. Legyünk a békesség, a megbékélés követői ebben a világban. Ne csak mossuk kezeinket, mint Pilátus: „Én nem ítélem el a másikat, de azt már nem, hogy bármit is tennem kelljen érte...”; hanem legyünk készek a megbocsátásra, az újrakezdesre, az emberi kapcsolatok építésére.

Az irgalmasság újabb arca: a nagylelkű adakozás

Jézus az irgalmasságot nem hagyja meg pusztán a szavak szintjén, hanem kiterjeszti minden tetünkre, az egész életünkre. Gondolhatunk akár az irgalmas samaritánus történetére, aki semmit nem várhatott viszont, mégis valódi tettekkel, idővel, fáradsággal, anyagi erőforrásokkal gondoskodott az ellenséges nép egyik tagjáról.

Isten, aki mindent lát

Annak az embernek, aki törekszik a jóra, gyakran az a belső érzése: „Minek töröm magam, úgyisincs semmi értelme, senki nem fogja észrevenni a különbséget.” Talán ez lehet akkor is bennünk, amikor Jézus az irgalmasság útjára hív minket, tanítványokat. De Jézus egy ígéretet is kapcsol minden egyes felszólításhoz. Isten lát minket. Sosem hiábavalók a küzdelmeink, a próbálkozásaink. Lehet, hogy a másik embernek nem tűnik fel, de Isten látja. Ő értékeli. Még akkor is, ha újra és újra menthetetlenül elbukunk.

Isten gyermekévé válni

Jézus Krisztus mégsem azért hív minket az irgalmasságra, mert azt szeretné, hogy „jó pontokat” gyűjtsünk Istennél. Alapigénk azzal kezdődik: „*Legyetek irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas!*” Isten maga is irgalmas. Azzal, hogy mi magunk egyre irgalmasabbá válunk, nemcsak embertársainkhoz kerülünk közelebb, nemcsak a világot tesszük jobb helyé, nemcsak „jutalmat” kapunk majd egyszer Istentől, hanem ennél sokkal többet teszünk: egyre jobban Istenhez fogunk hasonlítani. Egyre közelebb fogunk hozzá kerülni. Ez a végső, minden mást felülmúló jutalom:

Istenre hasonlítani, Istenhez közel kerülni, a vele való őszinte, bensőséges, bizalmi kapcsolatra lépni. Ez az egység, amelyben Jézus Krisztus is volt az Atyával. Ez az, ami mindennél értékeesebb, minden másnál több, minden árat, küzdelmet, fáradságot megér: Isten gyermekévé válni. Persze ha csak önerőből próbálkoznánk, sosem jutnánk el ide. De hogyan kezdődik az igeszakasz? Isten irgalmas.

További javaslatok

Jól kapcsolódik az irgalmasság témájához a két lekción. József mint az irgalmasság példája megbocsát testvéreinek, nem áll bosszút, helyette befogadja őket, és gondjukat viseli. Fontos kiemelni, hogy József is Isten irgalmasságára hivatkozik saját irgalmassága előtt: „...Isten terve jóra fordította azt.” Isten irgalmában megerősödve képes ő is irgalmas és nagylelkű lenni. Az epistolában megfogalmazott mondatnak – „Mert a teremtett világ sóvárogva várja Isten fiainak megjelenését” – nagyon sok aspektusa van, de az irgalmasság egész biztosan az egyik. Így is mondhatnánk Pál mondatát (többek között): az irgalom nélküli világ sóvárogva várja az irgalmasság fiainak megjelenését.

Illusztrációk

Egy asszony a Mester elé hozta a gyermekét. A gyerek rengeteg édességet evett, nem lehetett neki ezen a téren korlátokat szabni. Az asszony kérte a Mestert, hogy mondja meg a gyerekének, ne egyen több édességet. A Mester zavarba jött, töprengett, majd azt mondta, hogy jöjjenek vissza három hét múlva. Három hét múlva visszajöttek. A Mester rátette a kezét a gyerek vállára, és azt mondta neki: „Ne egyél anynyi édességet!” Az asszony csodálkozott: „Miért kellett erre három hétig várni?” A Mester így

felelt: „Mert három hete még én is sok édességet ettem.”

Számomra idekíváncozik a 121. ének 4. versszaka: „Ne rettentéssel, mint urak Ura: / Jöjj irgalommal, életet hozva! / Légy sebre balzsam, bűnre kegyelem! / Bűnösök barátja, maradj velem!”

Az igehirdetéshez jó illusztrációul szolgálhatnak azok a bibliai történetek, amelyekben megmutatkozik az irgalmasság mint aktus. A rengeteg közül néhány példa a teljesség igénye nélkül: az irgalmas samaritánus (Lk 10,25–37), Zákheus története (Lk 19,1–10), a tékozló fiú (Lk 15,11–32), a házasságtörő asszony (Jn 8,1–11), az adós szolgák (Mt 18,21–35).

Maga Jézus is szemléletes és megszólító illusztrációkkal látta el mai alapigénket, talán nem is kell olyan messze menni, ha jó képeket szeretnénk az igehirdetéshez. Kiemelhetjük itt a 38. vers képét: a becsületes kereskedő a piacon megtöltötte a vékát gabonával, majd megrázta, megnyomkodta, hogy a magok minden ficakot kitöltsenek az edényben, majd ismét színiültig töltötte, hogy tényleg egy vékányi árut adjon (SPINETOLI 1996, 247. o.).

Felhasznált irodalom

- HAFENSCHER Károly 2010. *Liturgika. A keresztyén iszentszelet protestáns megközelítésben, ökumenikus szellemben.* Luther Kiadó – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszéke, Budapest.
- JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása.* Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Közössége, Veszprém.
- KOCSIS Imre 1995. *Lukács evangéliuma.* Szent István Társulat, Budapest.
- MELLO, Anthony de 1993. *A csend szava. Egy perces bölcsesség.* Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya, Veszprém.
- SPINETOLI, Ortensio da 1996. *Lukács. A szegények evangéliuma.* Ford. Turay Alfréd. Agapé, Budapest.
- SZEBIK Imre 2017. Szentháromság ünnepe után 4. vasárnap. Lk 6,36–42. *Lelkipásztor*, 92. évf. 6. sz. 234–237. o.